

A 231
3

00. J.

Hist.

III

C. 2.

10

FAVENTE GRATIA DIVINA
SPECIMEN
THEOLOGIAE NATVRALIS
PRIMVM,
DE VM
GRATIOSISSIMVM
EVINCENS,
CONSENTIENTE AMPLISSIMA FACVLTA TE
PHILOSOPHICA
PRO RECEPTIONE
IN EANDEM
TVEBITVR
PRAESES
FRIDERICVS SAMVEL
BOCK,
REG. BOR.
RESPONDENTE
IOHANNE WOLFFGANGO
MANITIO,
WARGENSI PRVSSO, PHIL. ET MEDIC. CVLTORE,
ANNO MDCCXLIII. D. XX. NOVEMBR.
HORA VIII- XII.
IN AVDITORIO PHILOSOPHORVM.

REGIOMONTI, Litteris REVSNERIANIS.

SVB
AVGVSTI REGIS
VMBRA,
ILLVSTRI
ALBERTINÆ

SCIENTIARVM MATRI FLORENTISSIMAE,
IAM DVLCI SENSV

IVBILA AVGVRRANTI NATALIA

PRAESIDIIS EIVSDEM
SPLENDIDISSIMIS INDVLGENTISSIMIS

PATRIBVS MVSARVM
CONSCRIPTIS

PIETATE, CONSILIO, DOCTRINA,
REM SACRAM ATQVE LITTERARIAM
STRENVE IUVANTIBVS.

NEC NON

FLORI PATRII HELICONIS ACCRESCENTI
MORVM INGENIHQVE GRATIA ORNATISSIMAE CONCIONI
STVDIOSAE,

TEMPORVM SPEI,

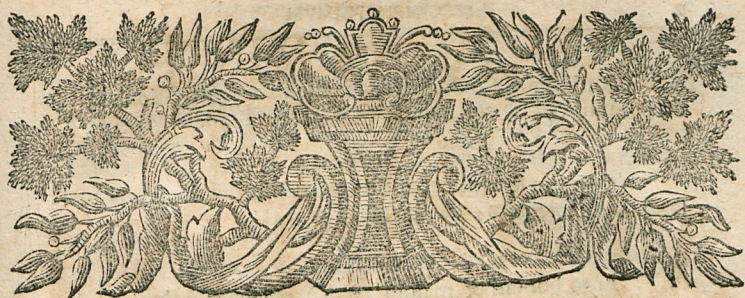
PATRIAE DESIDERIIS AC DELICIIIS

PAGINAS HAS

ADFECTV PIO

SACRAS CVPIVNT

PRAESES ET RESPONDENS.



I. N. I.



§. I.

BONVM IN SE, quatenus suam habet perfectionem, respectu autem ad actiones liberas habito, quod fini conueniens est dicitur; Cum vero cuius status sui perfectionem pro fine sibi figat, hinc recte per omne quod nos statumque nostrum perfectiorem reddit, definitur.

§. II.

MALVM IN SE aliquid, quatenus ipsi imperfectio adhaeret, appellatur; ac si ad nos respicimus, dicitur, quod nos statumque nostrum imperfectiorem reddit.

§. III.

Inclinatio ad id, quod tanquam bonum (§. 1.) distincte nobis repraesentamus dicitur, **LIBERA VOLVNTAS**, quae quoque auerfatur id, quod intellectus sibi repraesentauit tanquam malum (§. 2.).

A

§. IV.

§. IV.

Ratio itaque sufficiens inclinationis vel auersionis (§. 3.) est bonum (§. 1.) vel malum (§. 2.) cognitum.

§. V.

Quod in se continet rationem vel inclinationis vel auersionis sufficientem, dicitur MOTIVVM.

§. VI.

Ergo bonum & malum (§. 4.) praebent voluntati motiua (§. 5.)

§. VII.

Cum Bonum & malum in inclinatione & auersione debeat intelligi (§. 4.) hinc patet, quod nil adpetamus, nil quoque abhorreamus nisi antea sit cognitum.

§. VIII.

Possibilia sibi repraesentandi FACULTAS COGNOSCITIVA SUPERIOR seu INTELLECTVS audit.

§. IX.

Cum nihil boni adpetamus, nihil mali autem abhorreamus, nisi antea distincte sit cognitum; (§. 4. & 7.) hinc patet quod repraesentatio boni & mali, quae fit intellectu (§. 8.) proxima sit ratio inclinationis vel auersionis rationalis. Cum interea haec supponat bonum & malum adeoque hoc sit ratio repraesentationis nostrae; hinc malum & bonum ipsum, tanquam rationem sufficientem inclinationis & reuersionis notare malumus, quam quidem repraesentationem.

§. X.

Quis qui haec pensitat, perspicit, quare eueniat, vt voluntas limitetur per limitationem facultatis cognoscitiuae h. e. intellectus (§. 8.).

§. XI.

§. XI.

Repraesentatio boni & mali cum necessario praecedere debeat, inclinationem & auersationem (§. 7. & 9.), hinc patet vnde fiat, quod pro varia conditione repraesentationis boni malique, inclinatio & auersatio nunc laxior nunc fortior atque vehementior deprehendatur.

§. XII.

Ens intellectu & libera voluntate praeditum dicitur spiritus. Supponimus hinc Deum esse ens spirituale.

§. XIII.

Quicquid enti vere inesse intelligitur, non vero per perceptiones nostras confusas inesse tantum videtur, Realitas audit.

Est haec definitio secundum verba ab Ill. Wolffio in Theol. nat. part. II. §. 5. suppeditata, qui illustrationis causa addit: Intellectum animae nostrae inesse vere intelligimus, est igitur quaedam realitas. At colores obiectis tales non insunt, quales per imagines nobis exhibentur, sed tantummodo propter confusas quas de iis habemus perceptiones, inesse videntur.

§. XIV.

Quatenus enti euidam aliqua deest realitas (§. 13.) finitum, quatenus nulla in ipso desideratur, sed potius omnes realitates compossibiles in gradu absolute summo vno actu inveniuntur, illimitatum ac infinitum dicitur.

§. XV.

In ente infinito omnes realitates summum habent gradum, vt maior concipi nequeat (§. 14.), hinc idem est perfectissimum.

§. XVI.

Qui alio adhuc indiget ente, quasdam animaduertit perfectiones

fectiones in alio, quarum sibi non est conscius; hinc non est perfectissimus. Cum autem ens perfectissimum omnes habeat perfectiones (§. 15.) hincque, nullo indigeat, proinde sequitur quod sibi sit sufficientissimum.

§. XVII.

Nulli itaque in perfectionibus diuinis indicari possunt termini, vnde incipiant ac quo desinant (§. 15.).

§. XVIII.

Quoniam limitatum & finitum non potest fieri infinitum quotiescunque etiam duplicetur. Hinc ex perfectionibus finitis quantacunque incrementa duplicatione capientibus, oriri non potest perfectissimi entis idea (§. 15.).

§. XIX.

Non itaque alio modo perfectionum infinitarum comparare nobis possumus notionem, nisi perfectiones finitas in cogitationibus omni liberamus limite. Prodit hinc quoque intellectus infiniti ac voluntatis diuinae idea, si intellectum & voluntatem humanam (§. 8. & 3.) ab omnibus vindicata limitibus nobis praesentamus.

§. XX.

Consequentia forsitan (§. 15.) indicata ei dubia ac vacillans appareret, qui sibi ens infinite imperfectum concipere posse imaginaretur. Verum facile haec cogitationum evanescent phantasmata; si entis tantummodo infinitae perfectionis legitima perpenditur notio. Ens infinite perfectum est, quod omnes perfectiones ac realitates (§. 14. 15.) simul habet. Fingas itaque tibi ens quod omnes imperfectiones eodem modo simul habet, summis ideo quae cogitari possunt imperfectionibus simul laboraret. Hinc cum nemo vsquam negauerit quod non existentia dici possit imperfectio, gauderet quoque ut sic dicam non existentia. Proinde tibi fingis ens quod non existit, tanquam existens, est idem itaque non ens.

Scilicet

Scilicet ens infinite imperfectum concipitur tanquam aliquid quo non datur imperfectius. Cum autem existentia entis sine dubio aliquid sit bonum, adeoque perfectio (§. 1.) ista in ente infinite imperfecto locum habere nequit, itaque haec obiectio per se destruitur.

§. XXI.

Si velles, vt tibi concederetur sola existentiae perfectio in ente maxime imperfecto; aedum! progrediamur vltra. Ens perfectissimum in omni loco praesens est, infinite imperfectum proinde in nullo; vbi itaque occurreret ac deprehenderetur? Ens perfectissimum intellectu ac voluntate praeditum est (§. 17. 12.). Infinite imperfectum careret vtroque. Quale itaque ens tibi imaginaberis, cum ad nullum entium pertineat classem?

§. XXII.

Ens infinitum datur tantum vnicum. Finge enim dari plura tunc aut iisdem, aut inaequalibus gauderent perfectionibus. Si posterius; tunc aut alterutrum aut vtrumque non habet omnes. Si illud, vnum tibi concipis tantum, quod omnes perfectiones habet. Si hoc, neutrum erit infinitum. Cum enim tibi conciperes in his summas perfectiones diuisas, vt huic non inest, quod possideat alterum, ita vt hoc has perfectiones summas, illud possideat alias perfectiones infinitas; tunc vtrumque non est perfectissimum, siquidem alterutrum caret quadam perfectione. Si statuas casum primum, scilicet plura entia infinita, iisdem ac infinitis perfectionibus praedita; vnum hoc in casu non differt ab altero: cumque nulla inter haec concipi possit differentia, concipi debent tanquam vnum.

§. XXIII.

Ens perfectissimum independens est, vel quod idem est, nil datur in eo, quod rationem in ente alio habet. Pone enim idem esse dependens, non haberet omnia quae habere possset, adeoque in eo quo ab alio dependet, ipsi realitas deesset,

ac proinde non esset perfectissimum (§. 15.). Posset idem ex eo, quod sibi sit sufficientissimum probari (§. 16.). Cum enim qui sibi sufficientissimus est, nulla re indigeat, nec in eo aliquid esse potest quod rationem in alio habet.

Ex his quae modo diximus optime inferri potest, quod omnia ab hoc ente independente dependere debeant. Si fingetur aliud ens quod ab eo non dependeret, non solum esset independens, ac proinde aliud daretur ens perfectissimum, quod cum tantum sit vnicum (§. 22.) praeter aliud nullum dari potest.

His sumus contenti vsque dum in sequentibus demonstratum dederimus omnia a Deo creata esse, ac ab eodem conseruari, & proinde maxime ab eodem dependere.

§. XXIV.

Ens perfectissimum est, immutabile. Cum enim omnes realitates ipsi vno in actu hinc nihil praeterea ei accrescere potest; cumque omnium quae in ipso sunt rationem in se habeat (§. 23.) nulla ipsi mutatio accedere potest.

§. XXV.

Est proinde ens hoc perfectissimum quod vnicus est auctor omnis boni omniumque perfectionum (§. 1. coll. §. 15.). Cum enim mundus & omne praeter Deum non sit ens a se (per theol. nat.) omnes quoque in eo perfectiones, vi ac potentia alterius existunt. Cum autem omnia dependeant a Deo (§. 23.). Hinc per eum tantummodo existunt.

§. XXVI.

Si intellectui deest realitas quaedam, ita vt in cognitione rerum limitetur per defectum cognitionis; limites ipsi adiudicantur, atque hinc dicitur limitatus (§. 14.).

§. XXVII.

Intellectus autem qui quidquid esse potest simul est, vt nulla compossibilis realitas ei desit, dicitur infinitus (§. 14.). Est itaque INTELLECTVS INFINITVS simultanea ac distincta omnium

omnium possibilium repraesentatio; Et proinde Deus se ipsum & omnia extra se cognoscit.

§. XXVIII.

Enti infinito (§. 14.) infinitus quoque competit intellectus (§. 27.).

§. XXIX.

Quoniam Intellectus infinitus omnia possibilium simul distincte sibi repraesentat (§. 27.), in ente infinito nulli deprehenduntur affectus nec appetitus sensitivus, quoniam hi ex confusa boni vel mali oriuntur repraesentatione, quae in Deum nullatenus cadit.

§. XXX.

Cum Intellectus in homine sit facultas (§. 8.), eaque propter possibilitatem agendi & repraesentandi denotet, hinc in ente infinito non datur facultas cognoscendi, sed intellectus ipse actum potius infert. Nam cum intellectus infinitus omnem possibilium cognitionem distinctam vno actu simul habeat (§. 27.); nulla in ipso notio concipi potest, cuius repraesentatio tantum sit possibilis, & proinde non actu ipsi obversetur. Fac enim dari respectu ipsius intellectus ideam, cuius repraesentatio in ipso mere possibilis est, adeoque extra ipsum intellectum in alio intellectu existeret, tunc in hoc casu realitas quaedam ipsi deesset, adeoque intellectus non esset infinitus.

§. XXXI.

Caue tamen ne in superioribus ideam possibilium confundas cum idea possibili. Hac enim distinctione notata plurae evertuntur obiectiones.

§. XXXII.

Deus itaque omne bonum (§. 1.) sibi repraesentat distincte.

§. XXXIII.

§. XXXIII.

Ens dicitur bonum quatenus ipsi perfectio inest (§. 1.). Cum autem Deo respectu intellectus inest summæ perfectionis, hinc summe bonus, respectu ad intellectum habito, merito dici potest.

§. XXXIV.

Cum Deus ens sit infinitum & perfectissimum (§. 15.), hinc & voluntas ipsius infinita ac perfectissima. Est autem eadem pro nostro concipiendi modo perfectissima ad omne bonum inclinatio,

§. XXXV.

Nec aliter concipi potest, ac quod entis voluntas sit infinita cuius intellectus infinitus est (§. 10.). Cumque enim in humanis limitetur voluntas per limites intellectus; in ente cuius intellectus omnes respuit limites, infinita quoque adesse debet voluntas,

§. XXXVI.

Eo perfectior concipitur voluntas, 1) quo plura ad petit bona 2) quo maiori inclinatione fertur ad maius bonum, 3) & quo constantior denique est ad omne bonum ad petendum inclinatio,

§. XXXVII.

Cum Deus sit ens perfectissimum (§. 15.) & voluntas eius sit perfectissima (§. 34.); infinito modo haec omnia in eius voluntate observari possunt. Adpetit itaque omne bonum verum, pro gradu bonitatis, quam intellectu infinito distincte sibi repraesentat, adpetit maiori nisu maius bonum, & maximo nili optimum, adpetit denique hoc constantissime (§. 36.) quia immutabilis est (§. 24.).

§. XXXVIII.

Eo certiores reddimur dictorum, quo certius intellectum diuinum

diuinum esse infinitum, nec eundem aliquod bonum fugere posse (§. 28. 32.) demonstratum est.

§. XXXIX.

Si autem quaeris, vnde eueniat quod Dei voluntas tendat ad bonum & optimum, haec potest reddi ratio. Ex perfectio- num intuitu oritur voluptas, hinc ex eo quod perfectum est Deus quoque percipit voluptatem. Cum vero id ex quo percipi- mus voluptatem, placeat, omne bonum Deo placere debet. Hinc nec aliter fieri potest, quam vt maius bonum, maiorem quo- que gignat voluptatem, & hinc placeat magis, & maximum bo- num, maxime placere debet; hinc perspicitur ratio cur Deus ma- iori nisi in melius, & maximo feratur in optimum.

§. XL.

Quicquid est in Deo ipse Deus est. Cum enim sit ens sim- plicissimum res ab ipso diuersae locum habere in eodem neque- unt. Hinc nec eius voluntas ab eius essentia separari potest.

§. XLI.

Inde prono fluit alueo, voluntatem diuinam esse aeter- nam, quamuis etiam immutabilitatis notio (§. 24.) aeternitatis ideam in se comprehendat.

§. XLII.

Interim Dei aeternitas & sic demonstrari potest: Ens infi- nitum quicquid habere potest simul vno actu habet (§. 14.). Quae itaque simul existunt, sine successione adsunt; Ergo quae- cunque in Deo adsunt, existunt sine successione, hinc aeternum.

§. XLIII.

Cum quicquid fini contrarium est, dicatur malum, vel quod statum entis alicuius reddit imperfectum (§. 1.). Hinc attendendus erit vbique finis, cuius aduersum tenet malum.

§. XLIV.

Fines autem omnium quae sunt, ex attributis diuinis con-
B iunctim

iunctim sumtis sunt diiudicandi, ita vt non solum ad omnipotentiam sed ad sapientiam quoque, & propter hanc ad totum in nexu vniuersum respectus sit habendus. Potest autem si haec adeo conciliantur, quacuis res creata quamuis limitatas habeat realitates, fitum ob quem existit finem attingere, adeoque bona dici; quin quia & eo ipso cum existit & suis gaudet realitatibus, certo sensu eundem iam attingit.

§. XLV.

Malum methaphysicum in limitationibus realitatum, vel determinationum essentialium creaturarum ponendum.

§. XLVI.

Cum creaturarum limitatae realitates fini non sint contrariae (§. 44.) quamuis istae complectantur malum metaphysicum (§. 45.); hinc patet, quod omnes creaturae, quamuis ipsis malum metaphysicum in hoc sensu adhaereat, tamen alio respectu sint bonae (§. 1. & 44.).

§. XLVII.

Nullus itaque mundus absque malo metaphysico existere potuit; Cum enim mundus ordinem rerum simultanearum ac successiuam complectatur, complectitur quoque tantum finita & limitata, hinc absque iisdem mundi conceptus formari nequit.

§. XLVIII.

Verba quidem duriorem praebent sensum, ast cum malum metaphysicum circa creaturas tantum inuoluat, infinitae perfectionis (quae in Deum tantum cadit, qui vnicus est §. 22.) absentiam; hinc patet, quod quando iudicamus mundum absque malo metaphysico existere non posse, hic modo sit sensus: entia finita posse non simul esse infinita. Finge enim mundum entibus consitum, quae nullis realitatum limitibus essent circumscripta, essent itaque infinita (§. 14.); quod tamen quia tantum datur vnicum, est absurdum (§. 22.).

§. XLIX.

§. XLIX.

Defectus conuenientiae actionum liberarum cum regulis malum dicitur morale. Cum actiones liberae determinentur per liberam voluntatem, haec autem limitetur per intellectum limitatum (§. 26. & 35.); hinc patet, quod, quando in actionibus liberis animaduertitur conuenientiae defectus cum regulis, hoc ex limitatione radicali intellectus, proueniat.

§. L.

Quod statum rei qua naturales effectus reddere imperfectiorem putatur, malum dicitur physicum.

§. LI.

Cum voluntas Dei omne bonum verum pro gradu bonitatis, immutabili nisi appetat (§. 37.) hinc necesse est, vt eodem modo reclinet a malo, diuerso autem respectu, & pro diuersis qui malo insunt gradibus,

§. LII.

Vi itaque contrariorum, maiori reclamatione auersatur maius malum (§. 36.), maxima vt ita dicam auersatione abhorret quod maximum malum est.

§. LIII.

Quicumque ex A B C vult A, quia omnium maxime placeat, quamuis & B, C, eligere potuerit, is libere vult.

§. LIV.

Deus ex pluribus mundis possibilibus (quod ex Theologiae naturalis principiis supponimus) praesentem elegit, cuique dedit existentiam.

§. LV.

Cum plures mundi sint possibiles, praesenti autem data sit existentia (§. 54.), hinc recte inferri potest, mundum hunc plura in se continere bona. Quis enim, quod modo diximus negaret,

garet, idem quoque quod Deus feratur in optimum (§. 37.), in dubium vocaret.

§. LVI.

Cum autem praeterea in mundo adsint mala physica & moralia, eadem non quatenus mala sunt, voluisse Deum, ex iis quae supra §. 36. sq. demonstrata sunt, palam esse potest, sed quatenus connexa cum maximis bonis (§. 55.) permisisse eadem.

§. LVII.

Cum bona in se rationem contineant inclinationis (§. 4.), quod autem in se inclinationis continet rationem dicitur motiuum (§. 5.). Hinc patet quod bonum, vel quod idem est perfectiones huius mundi motiua dici possint, cur Deus eundem alii praetulerit, & reclinauerit ab iis quos non elegit (§. 45.).

§. LVIII.

Caue interim ne vel credas, motiua haec ob stare independentiae Dei a mundo vel, dependentiae mundi a Deo; Deus enim & motiuorum ipsorum author est. Cum enim in intellectu perfectissimo omnes possibilitium rerum nexus sibi repraesentet distincte (§. 30.), quem optimum sibi sinit nexum, eligit libere. Nihil itaque certo sensu ab extra accedit, quod ei praebeat motiua, cum, vt ita dicam non sint praeterea bona ac mala, quam quae sibi repraesentat; salua igitur independentia ipsius, haec statui possunt.

Cum enim Deus ex A. B. C. voluerit A, quaeritur cur non potius B. vel C. Quodcumque itaque ad hanc quaestionem respondetur, hoc est motiuum voluntatis diuinae. Voluit autem quia fuit optimum (§. 37.) & maximam inde cepit voluptatem (§. 39.). Fuit autem optimum quia sibi repraesentauit vt tale, quod in futurum illustrabimus.

§. LIX.

Ideoque inter plura bona optimum voluntati diuinae offert maximum motiuum (§. 36. 37.). Exinde notari potest Deum in uoluntate

luntate sua esse immutabilem, quia non nisi optimum eligere potest.

§. LX.

Nemo tamen ratiocinari velit, quia Deus non aliud vult nisi optimum, & hoc ipsi maximum offerat motiuum, vt nolit contrarium (§. 59.), idem ipsi inferre necessitatem, ac proinde ipsum non esse independentem. Voluntas enim Dei est aeterna, voluit proinde optimum, cum nihil aderat praeter ipsum. Nihil itaque concipi potest, quod ab extra eius inclinationem necessitare possit.

§. LXI.

Cum Deus sit ens perfectissimum (§. 15.) seque vt tale cognoscat (§. 27.) & denique eius voluntas maximo nisu appetat maximum bonum (§. 37.); hinc patet, quod Deus ad se ipsum constantissimo nisu se inclinet.

§. LXII.

Potest itaque nihil velle Deus quod suis perfectionibus aduersum, & omne quicquid vult, iisdem conforme sit necesse est (§. 61.).

§. LXIII.

Est itaque perpetua voluntatis diuinae regula, velle omne id, quod perfectionibus suis conforme (§. 62.).

§. LXIV.

Deus maximo nisu inclinavit ad hunc mundum, ita vt eadem quoque dederit existentiam (§. 54.), hinc apparet, hunc mundum inter omnes possibiles perfectionibus diuinis maxime esse conformem (§. 63.).

§. 65.

Mundum hunc esse optimum ac perfectissimum hinc iterum inferri potest (§. 55.). Adscribitur autem mundo perfectio, quatenus rerum successuarum & simultanearum (§. 47.) rationes particulares,

lares, in vniuersali quadam conspirant. Cum itaque mundus & omnis rerum in eodem nexus conspirent, in perfectionibus summis, quae in Deo sunt (§. 64.) monstrandis, eundem esse perfectissimum iudicatur. Omnia scilicet successiua & simultanea cur se inuicem hoc praecise ordine excipiant, vel quare cum aliis coexistent, rationem habent sufficientem; istae autem rationes sistuntur, tandem in vna generaliori, quae in perfectionibus diuinis deprehenditur, ita ut quacri non possit ultra: quare mundus dicatur perfectus.

§. LXVI.

Cum autem tanta sit in praesenti hac serie (§. 47.) causarum copia & haec iterum se resoluant in alias; hinc nemo perfectionem mundi omni respectu ac ambitu comprehendere poterit.

§. LXVII.

Meditans interim summas quae in Deo sunt perfectiones, de mundi huius praerogatiua omnium optime rationem reddere potest (§. 64.): quamuis iterum ex mundi huius perfecta constructione, ad entis perfectissimi notionem legitima institui potest consequentia (§. 65.).

§. LXVIII.

His quae dicta sunt contrariari mala, quae in nostro habitaculo deprehenduntur (§. 56.), apparent. Cum enim varii generis mala in hoc systemate occurrant, speciem propterea praeseferunt, quod Dei voluntas se inclinare quoque possit, ad mala. Hinc notetur in genere Deum non appetere mala in se spectata, sed intuitu maioris boni, ad quod maior inclinatur nisi (§. 37.) permittit eadem (§. 56.). Pone itaque impedire Deum mala cum maioris boni impeditio, ab hoc reclinaret; ageret itaque quod non vult, (nam vult malum bonum §. 37.) quod absurdum.

§. LXIX.

Velle tamen Deum malum metaphysicum (§. 58.) repugnare

gnare his videtur; hinc notandum, aut totum vniuersum non creandum erat, aut permittendum creaturas esse limitatas. Notio enim creationis ac creaturae iam inuoluit, vt omnia, quae per creationem producta existunt, limitata quoque sint & ad minimum quo ad initium existentiae & modum impetrandi perfectiones, circumscripta. Cum itaque statuis, totum sic vniuersum non foret creandum, concedis, maius bonum a Deo impediri posse; quod fieri nequit (§. 68. & 37.)

§. LXX.

Impossibile itaque est, vt creaturae dentur infinitae, quod autem his nullam inuehit imperfectionem (§. 46. & 48.). Diceres, quod sit aliquid possibile, hoc dependere a voluntate Dei. Negatur: Ideo enim aliquid est possibile; quia eius imago in intellectu repraesentatur diuino, non autem ideo, quia Deus vult esse possibile. Si enim credere velles, posse & alias ideas scilicet impossibiles vel impossibilium Deo inesse, quae nunc non insunt, Deus non cognosceret omnia, quod est contra intellectus infiniti notionem (§. 27. & 30.).

§. LXXI.

Idem quod diximus vel ex eo saltem intelligi potest, quod ens infinitum sit tantum vnicum; Omnia itaque praeter ipsum existentia, sint limitata adeoque metaphysice mala, necesse est (§. 45.). Hinc quiuis perspiciet facile, mali metaphysici permissionem, non pugnare cum summa voluntatis diuinae perfectione §. 37. coll. 64. & 63. Non potuit itaque non velle idem, cum creare mundum constituerit (§. 47. & 69.).

§. LXXII.

Omne malum morale suam rationem habet in limitatione creaturarum essentiali (§. 10. & 49.), adeoque in malo metaphysico (§. 69.): quando enim interrogatur qui fiat, vt creatura non obseruet in actionibus suis convenientiam cum regulis; alia ratio dari nequit, quam quia intellectus finitus est (§. 49.). Infinitus enim & decipi necius, labi nequit, quia ignorare atque

que falli non potest. Non potuit itaque non, quin Deus permiserit mali moralis possibilitatem, nam aut hoc permittendum, aut decretum de producendo vniuerso intermittendum erat (§. 69.). Fuit autem posterius contra eius voluntatem (§. 37. & 74.); quod vltimum eo clarius, quia mundus est perfectissimus, concipi potest (§. 65.).

§. LXXIII.

Quando autem quaeritur: cur malum morale non impedierit, cum reclinet a quocunque (§. 52.), responderi potest, quod ipsa perfectissima voluntas haec non permittere potuerit. Nam cum mundus hic sit optimus (§. 51.), non idem iam esset, si malum non adfuisset; non tamen ideo malo adscribimus, vt aliquid ad perfectionem huius mundi per se attulerit, sed quia in ea quam Deus elegit serie, maximis bonis adiunctum erat (§. 56. 68.); aut itaque malum non impediri debuit, aut eligendus esset mundus minus perfectus; quod pugnat cum voluntate Dei (§. 37.). Taceo, quod sapientia libertatem entium rationalium tollere nequeat, adeoque non possit non permittere quoque libertatis abusum, per quem malum profluit morale (§. 72.).

§. LXXIV.

Cum Deus propendat in bonum (§. 37. & 39.) hinc potuit non summo nisu, malum quod permisit, dirigere in bonum, ita vt quoque perfectiones mundi promoueantur. Dirigere autem Deum malum quoque morale ita, vt perfectionem saepe promoueat in partibus, in toto semper; experientia cum iis quae in sequentibus tradituri sumus docent; multae hinc quae de permissione mali opponi possent obiectiones corruunt.

§. LXXV.

Notandum autem, quando loquimur de malo morali, tanquam non pugnante, cum voluntate Dei permissiua, quod hoc ita sit intelligendum; quod Deus scilicet propter limitationem creaturarum eiusdem permiserit possibilitatem (§. 72.), non autem idem produxerit; quippe notum est malum morale non requirere causam pro-

productiuam & efficientem, sed, si ita loqui fas est, tantum deficientem (§. 73.). Quemadmodum malum morale in genere defectum tantummodo inuoluit (§. 49.).

§. LXXVI.

Cum voluntas diuina feratur in omne bonum (§. 35. 37.) vel quod idem est in omnes perfectiones, hinc colligi potest facile, Deum, creaturis quas ad existentiam euexit, tot tantasque tribuisse perfectiones, quot quantaque in connexione cum toto mundi systemate sunt possibiles.

§. LXXVII.

Quod modo indicauimus, inde quoque elucere potest. Fertur diuina voluntas maxime in id, quod suis perfectionibus conforme est (§. 63.); cum autem perfectionibus suis, creaturarum perfectiones quo maiores sunt, eo magis quoque conformes sint, hinc noua ratione, ex entis perfectissimi idea euictum est, velle Deum tot creaturarum perfectiones, quot possibiles sunt, velle quantas ferre possunt ac decet in nexu cum toto vniuerso, maximas.

§. LXXVIII.

Perpetua Dei voluntas tribuendi unicuique creaturae, omnes possibiles perfectiones, dicitur eius BONITAS. Cumque sua attributa Deus sibi figat pro regula (§. 63.), hinc conficitur, omnia quae decernit ac operatur Deus, secundum regulam bonitatis esse decreta.

§. LXXIX.

Cum vero Deus maximo nisu inclinet ad omnes in genere perfectiones, easque in specie quae suis adtributis conformes sunt (§. 63.), hoc est maximas (§. 77.); cumque praeterea ad easdem feratur constantissime, ac proinde omni tempore, & mensura, hinc Deus quoque SVMME BONVS, & sensu eminentissimo bonus dici potest, imo his euincitur, certo sensu neminem praeter Deum esse bonum. Intelligitur hinc quoque, quo sensu bonitati diuinae adscribi possint diuitiae,

C

§. LXXX.

§. LXXX.

Quod ultimo diximus loco vel ex eo colligi posset. Deus unicuique enti tantum perfectionum exhibet, quantum in connexionione cum toto systemate fieri potest (§. 76. 77.). Cum itaque maioris boni concessio non sit possibilis, nec maior bonitatis gradus cogitari potest. Hinc Deus est summe bonus. Diceres in alio rerum nexu maiorem tamen creaturarum perfectionem esse possibilem. Verum cum Deus inclinauerit ad hanc seriem, quia perfectissima erat, alia perfectior concipi nequit (§. 65.); adeoque nec tibi maiores in creaturis perfectiones imaginari in optimo ac perfectissimo systemate poteris.

§. LXXXI.

Omnes perfectiones quas in entibus animaduertimus, respectu aliarum aut maiores sunt, aut minores, hinc maxime inuicem connexae, & Dei bonitas non pro se solum subsistit, sed cum aliis attributis indissolubili nexu est coniuncta. Hinc si de Bonitate Dei limatum ferre volumus iudicium, respectus ad totum vniuersum non solum, sed etiam ad omnia adtributa Dei non est negligendus (§. 66. & 67.).

§. LXXXII.

Vt intelligantur quae modo sunt indicata, meditandum: Omne id tantum iudicari bonum, imo optimum, quod ad maiorem huius systematis confert perfectionem. Imo omnia Dei attributa lancem dirigere in pendendis ac concedendis unicuique enti perfectionibus. Si itaque instituitur quaestio: cur modo has vel illas concesserit huic vel isti enti perfectiones; deliberandus foret totius vniuersi nexus, & arctissimum attributorum diuinorum vinculum (§. 81.).

§. LXXXIII.

In his quae diximus cardo, vt dici solet rei vertitur, & magnum quae indicata sunt vsum praebent, quando de limitata vel vt sic dicam, exigua huius vel illius entis perfectione quaestio: cur non potius sit maior? mouetur. Caecutiunt qui Bonitatem Dei

Dei impugnatum eunt, ex huius vel illius hominis, vel entis, citra respectum ad omnem humanam societatem, & ad totum vniuersum, conditione. Quoniam vero omnem nexum non inspicimus & de bonitate in speciali casu vix iudicandum erit.

§. LXXXIV.

Omnes creaturae itaque possunt considerari tanquam specula bonitatis diuinae. Cum enim omnes creaturae quotquot sunt, tot perfectiones quot possibiles sunt sibi infixas teneant (§. 76.), & in his perfectionibus enti perfectissimo sint conformes (§. 64.), hinc de eodem testantur. Cumque in primis sit bonitas diuina, quae has creaturis concessit perfectiones (§. 78.), hinc istae loquuntur, Deum esse summe bonum (§. 79.), adeoque eundem tanquam in speculo repraesentant.

§. LXXXV.

Videri inde potest; quomodo Deus quoque erga bruta & res inanimatas bonum se exhibeat, & hac de ipsius bonitate ferant documenta. Absit itaque vt entia rationalia tantum, bonitatis suae referant praefigurationem.

§. LXXXVI.

Notandum, cum dixerim, res creatas tanquam diuinae bonitatis considerari specula (§. 84. 85.), non inferri posse, Deum indigere ad sui cognitionem, iisdem; quemadmodum nos, non nisi speculo nosmet ipsos intueri possumus; siquidem ille non opus habet vt intueatur hoc speculum, se ipsum enim perfectissime cognoscit (§. 27.); sed potius hoc creaturis, vt ipsum & in primis bonitatem suam intuerentur, praebere.

§. LXXXVII.

Cum innumerabilis sit rerum creatarum copia, atque miranda maxime perfectionum varietas, hinc infinitae quoque in repraesentanda Dei bonitate variare easdem, conuicitur; quamuis earum quaeque suo modo sapientissimum sui depraedicti architectum.

§. LXXXVIII.

Non officit iis quae dicta sunt ac demonstrata, si diceret: Cum res creata perfectior, clarius perhibeat bonitatis diuinae testimonium (§. 87.), cur non perfectiorum maiorem condiderit copiam. Et cum voluntas eius feratur in bonum maximum (§. 37.), cur non minus perfectas, quas condidit, ad maiorem eueherit perfectionis gradum; cur ipsi e contrario placuerit, in perfectionum gradibus ita descendere vt creaturarum haud exigua multitudo, videatur imperfecta. Facilis est dubii huius solutio:

1) Quaelibet creaturarum pro sua ratione est perfecta, omnia enim habet, quae talis creatura, pro fine obtinendo habere debuit (§. 44.).

2) Omnia in vniuerso sunt connexa, ita vt mundum repraesentare machinam nemo dubitet; nullus autem, nisi qui scientiae mechanicae expertus est, interrogaret: cur minoris magnitudinis rotae in eadem conspiciantur; cum hae, maioris formae partibus ita implicatae ac connexae sint, vt earum nulla abesse possit (§. 83.), nisi destrueretur totum, ideoque in mundo vltima esse propter primum inferimus.

3) Quod maximum ac praecipuum est, notandum: voluntatem diuinam nihil decernere, nisi quod intuitus est intellectus, modo temporis absit interuallum. Cum itaque intellectu suo, distincte sibi repraesentauerit, perfectiones creaturarum compossibiles, easdem quoque simul decreuit (§. 70.). Cumque praeterea omnia attributa in Deo sint connexa (§. 81.), hinc quando quaeritur: Cur, Deus non plures praestiterit hoc modo perfectas, quemadmodum circa quasdam fecit? non ad absolutam potentiam solum, verum etiam ad sapientiam erit respiciendum.

§. LXXXIX.

Sapiens inde & illustrior est bonitas diuina, quando ita subordinat fines, vt magis necessarius ac praestantior subordinetur minus necessario ac praestanti. Exinde enim colligi potest, Deum ad maiores in nexu inclinare perfectiones. Potest v. g.
Dei

Dei bonitas mala auertere physica, sed cum ista excellentem saepe ferant fructum, permittit imo infert eadem. Possit omnipotentia, imo vellet bonitas hunc vel illum sanare aegrotum, sed prauidet sapientia, fieri, vt abutatur statu sano, eundemque ipsi fore impedimento meliorem obtinere finem, quare Deus ipsa mali physici permissione se praestat bonum imo optimum.

§. XC.

Nouum Deus summae bonitatis quae sapientissima est edidit documentum, cum non tantum ipse subordinauerit fines (§. 89.) verum cuique creaturae vires, suppeditauerit sufficientes ad finem obtinendum. Finis autem quem cuique rei creatae praefixum exhibuit, est perfectio quanta possibilis est. Nisi enim Deus vires ac media suppeditauerit, reuera a scopo, qui est perfectio quanta possibilis est, reclinauerit. Quod cogitari nequit. Idem monstrat sapientem bonitatem. Pro hac vult Deus finem, qui est in hoc passu creaturarum perfectio. Illa vero ad hunc finem suppeditat media accommodatissima. En! firmissimum attributorum in Deo vinculum.

§. XCI.

Quia Deus in electione mundi libere egit (§. 53. 54.), & praeterea ens est infinitum & vnicum, adeoque nullum sui habet simile (§. 22.), multo minus superius (§. 16. & 23.), hinc Dei voluntatem independentem ac liberrimam esse conficitur.

§. XCII.

Deus itaque summa vult libertate perfectiones quot sunt possibiles.

§. XCIII.

Me tacente quiuis intelligit summam in Deo esse libertatem, quamuis suis perfectionibus contrarium aliquid velle non possit, vel potius nolit (§. 58.). Notanda interim est sequens dictorum illustratio. Omne quod in Deo est, est ipse Deus (§. 40.), hinc omnes diuinae perfectiones Deus vocari possunt. Quodfi

Quodsi itaque tibi imaginareris, posse Deum contrarium suis perfectionibus velle, tum diceres, velle Deum, quod non sit Deus, quod dictu horrendum,

§. XCIV.

Nec obstat libertati, quod non possit non, optimum praeferre minori bono, siquidem Deus se ipsum libere determinat, nec vis externa quae eum cogit, adest (§. 91.). Fuit quoque aliud possibile, & divinae ad illud efficiendum sufficiebant vires. Nec homo quid adpetit, nisi ad bonum cognitum respectu habito (§. 4.); nullus tamen eius libertatem in dubium hanc ob causam vocaret,

§. XCV.

Et ex entis perfectissimi notione (§. 15.) eius liberrima notari posset voluntas, si necessaria videretur ulterior demonstratio;

§. XCVI.

Hinc ad perfectiones praestandas creaturis, Deus nullo modo ab extra obligari potest (§. 95. 91.). Dicimus OBLIGARE alium, si eundem determinamus, nobis exhibere aliquid, ita, ut non denegare possit idem. Cum autem nihil in nobis sit, quo Deum determinate possimus ad praestandum nobis aliquid, siquidem adeo capacitatem largitus est, ut nobis aliquid praestari possit; hinc nec eundem ad aliquid praestandum obligare possumus.

§. XCVII.

Quicumque alteri praestat ad quod obligari nequit quodque & denegare potuit, MERERI DE ALIO dici potest,

§. XCVIII.

Ergo Deus maxime meretur de omnibus rebus creatis. Cum enim iisdem praestiterit perfectiones, easque quantae possibiles sunt (§. 77.); hae vero eundem ad hoc praestandum non obligare poterint (§. 96.), sed potius libere praestitae sint (§. 92.); hinc patet Deum de omnibus rebus creatis maxime meritum esse.

§. XCIX.

§. XCIX.

Diceres: quod post existentiam tamen Deum res creatae ad praestandum aliquid, obligare possint; hinc notandum: Creaturas nil posse praestare Deo ad quod non maxime essent obligatae, summum Dei in hoc vniuersum loquitur dominium, hinc de illo mereri post existentiam quoque nequeunt.

§. C.

Omnes itaque quas Deus creaturis praestat perfectiones sine vilo ad eorum merita respectu habito, quippe nullum est, exhibet (§. 99.).

§. CI.

In solis hinc mensa positum est, quod repetere lubet, nec hominum quempiam Deo aliquid posse demerere (§. 97.); quippe ab eo dependet (§. 23.) & omnis perfectionis, adeoque & illius, quam praestare hominem tibi conciperes auctor est, & maximo denique in eum pollet dominio (§. 99.).

§. CII.

Quicumque alteri absque vilo merito exhibet bona, GRATIS eadem ipsi exhibere dicitur.

§. CIII.

Hinc quid sit GRATIA intelligitur. Quicumque enim alteri bonum absque respectu ad eius merita, vel iis prorsus deficientibus, concessit libere, eidem exhibuit gratiam.

§. CIV.

Quando interrogatur: cur Caius Cneii praedicet gratiam? non aliter potest responderi: quam quod hic bona quidem praestiterit illi, qui nullo respectu de se meritus erat, nec mereri tandem potuerit.

§. CV.

Homines non de Deo mereri posse, supra notatum (§. 101.). Homo mente captus solummodo obiiceret: sua miseria homines vel res creatas merere apud Deum perfectiones, siquidem flebile est meritum, nec miseria considerari potest, vt causa gratiae diuinae sed potius vt eius occasio.

§. CVI.

§. CVI.

Accedit, quod miseria haec ad quam innuitur hac obiectione, homines sua culpa sibi contraxerint, cum antea felicissimi essent creati. Adeoque ista nouas potius imperfectiones & poenas, quam perfectiones meritos esse. Quis autem inueneret: felicissimum hunc statum, ad quem per creationem euecti erant, meritos fuisse eosdem, quippe rabidus vix diceret quemquam posse aliquid merere, cum nec meriti, nec gratiae capax est, vel cum non existit. Non entis enim nullae sunt adfectiones.

§. CVII.

Deus creaturis exhibuit gratiam. Praestitit enim omnes possibiles perfectiones iisdem (§. 76.), easque exhibuit gratis (§. 105. & 106.) & absque merito; Proinde Deut creaturis exhibuit gratiam.

§. CVIII.

Qui gratiam exhibet alteri dicitur GRATIOSVS. Equidem vox haec apud auctores quendam, qui ingenio est iucundo & proinde gratiam ac fauorem facili demeretur negotio, denotat; at cum nec plane apud eosdem inusitatum sit, vt eundem qui gratiam exhibet, significet, & communis loquendi vsus nostrum vindicet significatum, eodem adhibere hoc vocabulum haud duximus illicitum, praesertim cum quacunque Philosopho vt concessum sit voce, si modo conceptus, quem eidem iungere vult enodetur.

§. CIX.

Ergo Deus est gratiosus (§. 107. & 108.).

Cum Deus omnibus rebus creatis exhibeat bona, quamuis de se nullatenus mereantur (§. 85.) sed ipse potius de iisdem mereatur quam maxime (§. 98.). Inde consequitur, Deum erga omnia se praestare gratiosum.

§. CXI.

Gratia quatenus omnibus exhibetur, VNIVERSALIS quatenus quibusdam tantum, dicitur PARTICVLARIS.

§. CXII.

Deus unicuique creaturae tot tribuit perfectiones, quot sunt possibiles (§. 76. 77.), tribuit hoc absque merito (§. 98. & 100.) inde inferimus gratiam diuinam esse vniuersalem (§. 111.).

§. CXIII.

§. CXIII.

Omnibus autem perfectiones quotquot possibiles sunt, adeoque gratiam absque respectu vllius vtilitatis esse exhibitam, praeter ea, quae (§. 106.) indicata leguntur, vel exinde quoque cuiuci potest, quia Deus sibi ipsi sufficientissimus (§. 16.) nulla re indiget, nec cuiquam gratiam exhibere tenetur, vt iterum expectaret officia; quamuis dici non possit gratia, quando ex bonis alii exhibitis, aliqua in nos redundatura speramus.

§. CXIV.

Qui negaret, Deum erga omnes esse gratiosum, crederet aliquid boni esse, quod Deum non habet auctorem (§. 25.). Cum vero hoc absurdum, & omne quicquid est perfectionum in vno quoque ente, a Deo sit, omneque prorsus excludatur meritum, hinc quiuis intelligit, omne ac quodcumque bonum, quod inest entibus, diuinae gratiae certissimum esse testem ac praeconem.

§. CXV.

Omne quicquid in Deo, ipse Deus est (§. 40.), proinde quoque infinitum; quia itaque in Deo gratia est (§. 107.), eandem quoque esse infinitam, quiuis intelligit.

§. CXVI.

Est itaque Deus infinite gratiosus, quod ex eo quoque, quod gratia diuina sit vniuersalis (§. 112.), legitimo nexu euolui potest.

§. CXVII.

Cum omne quicquid in Deo est, sit infinitum (§. 40.), ac proinde quemadmodum Deus ipse aeternum, hinc quoque eius gratiam non nisi aeternam concipiendam esse, nullum dubium est, quamuis in tempore per exhibitionem perfectionum ac bonorum ad cognoscendum sit proposita.

§. CXVIII.

Ab aeterno proinde Deus fuit gratiosus. Nam cum sit immutabilis (§. 24.), hinc sequitur, quod erga omnes in genere creaturas quamuis adhuc dum futurae fuerint, se exhibere firmiter statuerit gratiosissimum.

§. CXIX.

Omnes itaque res creatae ab aeterno fuere obiectum gratiae diuinae

diuinae. Cum enim Deus in tempore omnia bona possibilis exhibuerit entibus; haecque exhibere ab aeterno decreuerit (§. 118.), hinc patet, adfuisse in Deo gratiam erga omnes creaturas.

§. CXX.

Idem & sic demonstrari potest. Quicquid Deus habere potest simul habet (§. 14.), gratiam habet, adeoque habere potest, ergo eandem simul habet ac existit.

§. CXXI.

Ex his quae diximus, gratiam diuinam esse ESSENTIALEM simul intelligitur. Nam cum omne quicquid in Deo est, ipse sit Deus (§. 40.) & ad ipsius essentiam pertineat; Deo hinc adscribi essentialem gratiam, quiuis videt.

§. CXXII.

Adeoque Deus per essentiam suam gratiofus est, cumque mutari nequeat (§. 24.), & constantissimus ipsi insitit nisi tribuendi perfectiones (§. 76.), hinc quoque in eo, quatenus gratiofus est respectu, mutari nequit.

§. CXXIII.

Cum gratia Dei sit essentialis eius attributum, principium mali inepte fingitur Deus. Essentialia enim sunt, sine quibus ens esse non potest. Gratia est Essentialis Dei attributum, ergo sine eodem non concipitur Deus. Principium mali nulla gauderet gratia, quia in gradu infinite imperfecto conciperetur, hinc per se patet, principium mali si quod adesset, inepte dici Deum.

§. CXXIV.

Mirabilis elucet Dei gratia, si perpendimus parum gratiarum actionis ac laudis; ei retribuere creaturas, cum tamen ipse gratiam exhibere pergat. Nunquam excellentior atque interior concipi potuit eadem, quam quae ingratis exhibetur ac hostibus. Quis autem negari potest Deum his se praestare gratiofum.

§. CXXV.

Cum omnis creaturarum gratia sit finita, omne autem finitum non possit fieri infinitum, vel eidem adaequari, hinc facile percipitur, nulli mensurae, ex bonitate creaturarum desumptae, diuinam comparari posse gratiam, hincque esse immensurabilem atque immensam.

§. CXXVI.

§. CXXXVI.

AMOR in genere, quidem est adpetitus sensitivus, ad voluptatem ex perfectione entis capiendam. De Deo autem cum praedicatur in specie, est serua voluntas ex sui ipsius & totius vniuersi perfectione capiendi voluptatem (§. 39.).

§. CXXXVII.

Cum Deus mundum hunc ad perfectiones suas monstrandas creauerit (§. 63. 64.), cumque porro hunc praestiterit perfectum (§. 65.), capere eundem voluptatem ex perfectionibus eiusdem non dubitari potest, hinc dicitur amor; & amare mundum-

§. CXXXVIII.

Qui variis imperfectiōibus cinctus est atque cum iisdem colluctari debet, MISER. audit.

§. CXXXIX.

Bonitas gratia vel amor quae miseris exhibetur vocari possunt MISERICORDIA.

§. CXXX.

Cum gratia diuina omnibus qui maximis imperfectiōibus laborabant sit exhibita, dum in prima bonitatis donatione ex non existentibus facta sunt existentia (§. 106.), adeoque ante existentiam, si ita loqui licet, fuerint misera, hinc Deo in esse misericordiam, eamque omnibus quotquot sunt esse exhibitam, perspicitur.

§. CXXXI.

Omnibus quae dicta sunt collatis, bonitatem, gratiam amorem & misericordiam, tanquam vnum concipi posse, constat; in eo enim conueniunt, quod Deus concesserit perfectiones, iis quae easdem non meruerunt, hinc bonitas Dei gratis est exhibita, adeoque hoc respectu de Deo praedicatur gratia. Cumque ipse sibi, propter haec quae praestitit non nisi placere possit, & delectari perfectionibus vniuerso exhibitis, hinc dicitur amor; cumque iste mirabili modo inclinauerit ad miseros hinc efferripotest per misericordiam.

§. CXXXII.

Cum tamen haec pro nostro concipiendi modo, concipiuntur tanquam distincta, hinc ita nobis perfectissimam hanc ad

omne bonum propensionem in Deo forte repraesentare possumus. Misericordia omnem imperfectionem maximo nisi auertere studet; bonitas autem eadem intentione omnes creaturas, quantum possibile est praestare perfectissimas. Bonitas itaque collationem perfectionum, gratia in specie in eos qui non mereri possunt de eadem, misericordia autem liberationem ab imperfectionibus de notat. Amor vero ex vtraque voluptatem & beneplacitum capit. Possunt haec omnia vno concipi actu, quemadmodum quoque in ciuilibus gratia complectitur misericordiam, v. gr. si peccatori morte plectendo conceditur vita, tunc magistratus dicitur gratiofus exhibere gratiam, cum tamen imperfectionem quae hoc in casu mors est, remoueat; eadem autem dicitur amor, cum ex vita eius qui secundum leges morti proximus fuit, redundat voluptas.

§. CXXXIII.

Cum Deus pro fine totius vniuersi vltimo manifestationem suarum perfectionum posuerit (§. 64. & 65.), voluit quoque manifestare se esse gratiosissimum. Nulla enim ratio esset, cur Deus vnam atque alteram non autem omnes perfectiones aequali nisi voluerit manifestare, imo manifestasse Deum per totam tractationem superiorem & ex eo praepremis, quod omnes res creatae specula bonitatis sint (§. 84. 95.) constat.

§. CXXXIV.

Omnis res creata ab ente infinito existentiam nata, eandem conseruare nequit. Cum enim mundus non sit ens per se subsistens (per princip. Cosmolog.) & ea propter vim eius qui eundem produxit solummodo subsistat, hoc est per vim Dei; Hinc omnis in mundo creatura conseruatur in continua existentia & per Deum durat. Pone enim creaturam posse absque illo existere, tunc ab ente infinito non dependeret (§. 24.). Quod, quia ens independens tantum datur vnicum (§. 22.), statuitur absurdum. Noli inde omnes res creatas imperfectas esse inferre. Imperfectum enim, quod non habet, quod habere posset, ac deberet, audit. Creatura autem illud non habere potest, vt sine Deo existat, hoc est, vt sit independens, adeoque hanc ob causam imperfecta dici nequit.

§. CXXXV.

S. M. O.

§. CXXXV.

Posset hoc & sequentem in modum euinci. Existentia est bonum, quoniam eodem ad capacitatem excipiendi bona euehimur, hinc quoque continuata existentia. Cum vero omne bonum proficiatur a Deo (§. 25.) ; inde patet, continuatam creaturarum existentiam a Deo esse. Plura autem circa hanc consideranda veniunt, hinc omne quicquid Deus agit circa res creatas, postquam conditae iam sunt, dicitur PROVIDENTIA.

§. CXXXVI.

Huius autem hanc omnium creaturarum conseruationem esse conditionis, facillimo modo concipi potest, quod scilicet Deo placeat, continuare voluntatem suam, de rerum omnium existentia. Placet autem haec voluntas, quia ex intuitu perfectionum voluptatem capit (§. 39.). Dicitur autem haec continuata voluntas CONSERVATIO.

§. CXXXVII.

Hanc loqui maximam summi numinis erga omnes creaturas, gratiam per se patet; nam cum omnis res creata per Deum in sua duret existentia (§. 134.), & gratiosissimus easdem quas semel concessit perfectiones, conseruet quoque (§. 136.), haec conseruatio perfectionum, equidem gratia est, quam earundem concessio. Conseruare autem Deum creaturas absque earam merito, quiuis qui perpenderit quod (§. 99.) diximus concedet.

§. CXXXVIII.

Gratia scilicet diuina consistit in concessione perfectionum iis qui non merent easdem (§. 106. & 107.), hinc quoque continuata haec concessio, gratiam diuinam declarat. Cum enim Deus suam voluntatem, circa has perfectiones continet, nec easdem retrahat, nouum admirandae gratiae suae exhibet documentum. Nullo autem modo res creatas de Deo merere (§. 99.) indicauimus.

§. CXXXIX.

Cum Deus conseruet omnes omnino creaturas, haecque conseruatio gratia dici debeat (§. 137. 138.) hinc patet quod reobectu conseruationis gratia diuina sit vniuersalis.

§. CXL.

Ordo naturae & quicquid secundum eiusdem leges accidit, perfectus

perfectus est, nam intuemur in eodem, consensum plurium a se inuicem differentium in vno, quod mundum optimum constituit, & aliorum quoque inseruit bono ac vsui, cumque dependeat a Deo, & ab eo sic & non aliter praecise determinetur (§. 23.), hinc bonitatis & gratiae testis.

§. CXXI.

Cum bonitas Dei sapienter administrata, & per omnipotentiam complementum sortiens dicatur prouidentia, hanc loqui gratiam diuinam per se patet (§. 131.). Verum haec ad sequentia transferimus. Quemadmodum quoque aduersa adeo, quae hominibus saepe accidunt, summam Dei erga nos gratiam praedicare, & poenas ipsas ad totum systema respectu habito tanquam gratiae documenta considerari posse in posterum sumus adstructuri.

§. CXXII.

Homo omnium creaturarum est praestantissima, ac inter omnes res visibiles, maximis praedita dotibus ac perfectionibus. Cum vero gratia diuina ex maioribus concessis perfectionibus, maiori splendore quoque eluceat (§. 87.), hinc patet; quod Deus in homine, illustrissimum bonitatis suae documentum voluerit exhibere.

§. CXXIII.

Deus homini tribuit facultatem, non solum vniuersum quod speculum bonitatis diuinae est (§. 84.), verum etiam se ipsum cognoscendi. Cum vero ipse sit ens perfectissimum, ex intuitu autem perfectionum voluptas oriatur, hinc ex intuitu maximarum, maxima quoque voluptas. Inde sequitur, exhibendo Deum facultatem cognoscendi se ipsum hominibus, se gratiosissimum exhibuisse.

§. CXXIV.

Cum voluntas sit inclinatio ad bonum (§. 3.) proinde ad perfectionem (§. 1.). Hinc voluntatem seu facultatem appetitiuam diuinae gratiae esse testem (§. 3.) patet, quod pari modo de reliquis facultatibus ac donis humanae fortis demonstrare possemus, nisi maiora adessent, ad quae citato pede properandum.



§. CXXV.

64199

AB 64 199

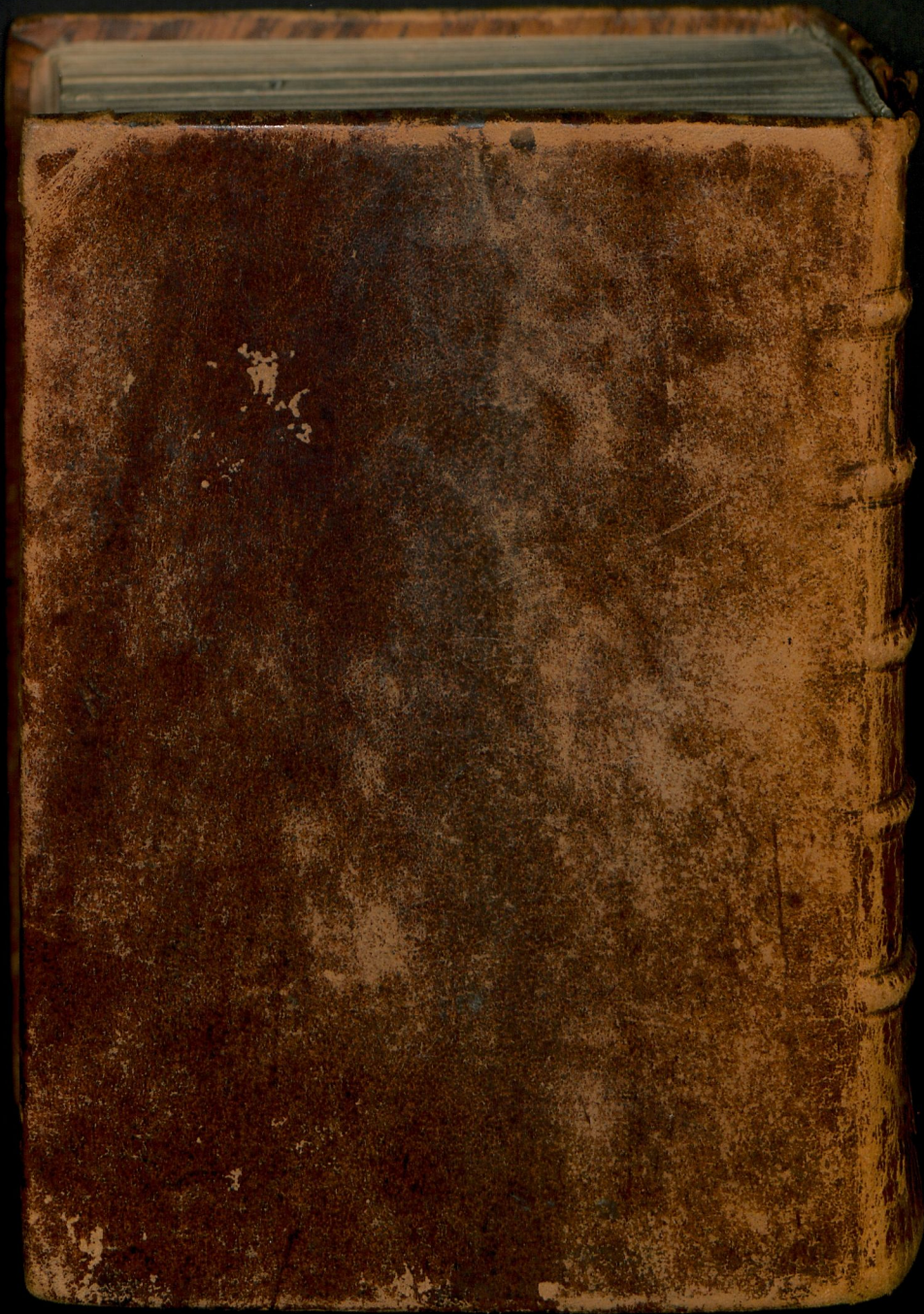
ULB Halle 3
001 970 631



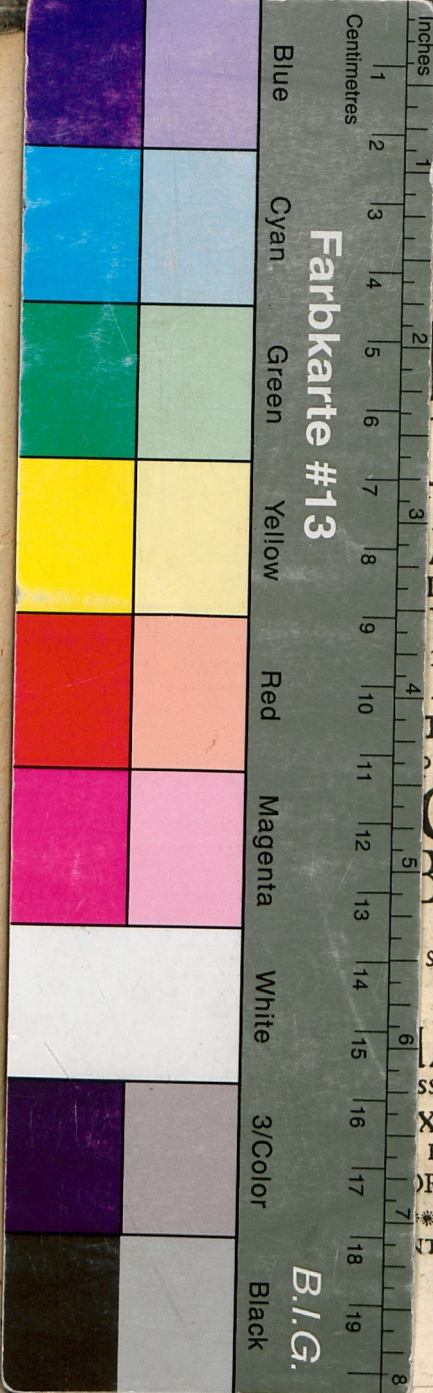
TA → 2c

VD 17





h



GRATIA DIVINA
 ECIMEN
 AE NATVRALIS
 RIMVM,
 EVM
 OSISSIMVM
 INCENS,
 AMPLISSIMA FACVLTATE
 ILOSOPHICA
 ECEPTIONE
 EANDEM
 TVEBITVR
 PRAESES
 CVS SAMVEL
 BOCK,
 REG. BOR.
 SPONDENTE
 WOLFFGANGO
 ANITIO,
 SSO, PHIL. ET MEDIC. CVLTORE,
 XLIII. D. XX. NOVEMBR.
 HORA VIII. XII.
 ORIO PHILOSOPHORVM.

 TY, Litteris REVSNERIANIS.

